

GOSPODARSTVO SLOVENIJE

- bruto družbeni proizvod (BDP) na prebivalca (2014): 18. 000 €
- struktura gospodarstva glede na BDP: storitvene dejavnosti 63%, industrija 35%, kmetijstvo 2%
- stopnja registrirane brezposelnosti: 10, 7%
- največji izvozniki: Revoz, Gorenje, Krka, Lek, Impol, Sava Tyres, Cimos, Adria Mobil
- največja podjetja po številu zaposlenih: Mercator, Slovenske železnice, Pošta Slovenije

GOSPODARSTVO SKOZI ČAS

Stoletja je bila na ozemlju današnje Slovenije najpomembnejša gospodarska dejavnost kmetijstvo. Zaradi dobre geografske lege (čez ozemlje vodile pomembne trgovske poti) vseskozi zelo pomembna tudi trgovina in promet. Ob koncu srednjega veka se je razmahnilo fužinarstvo, ki se mu je pridružilo še rudarstvo. Obe dejavnosti sta ob koncu 19. stoletja začeli propadati, ker Slovenija ni konkurirala tujim rudnikom.

Industrijska revolucija je doživela širši razmah v drugi polovici 19. stoletja. Industrijska podjetja so bila večinoma v lasti tujcev. Prihod železnice in razvoj industrije sta prinesla nove možnosti zaposlitve in hkrati povzročila propad obrti, tovorništva, čolnarstva in splavarstva.

Ozemlje današnje Slovenije so v začetku 20. stoletja zaznamovale številne politične spremembe, kar je imelo vpliv tudi na gospodarski razvoj. Z priključitvijo Slovenije h Kraljevini Jugoslaviji, je Slovenija dobila tudi nov, gospodarsko slabo razvit trg, kar je spodbudilo njeno gospodarsko rast. Večji del prebivalstva se je kljub temu še ukvarjal s kmetijstvom. V začetku 30-tih let je razvoj gospodarstva v Evropi in Severni Ameriki zavrla svetovna gospodarska kriza.

Sledila je nacionalizacija tovarn in vlaganje v gospodarsko manj razvite dele Jugoslavije. Uvedeno je bilo plansko gospodarstvo, pri čemer se je najbolj spodbujalo industrijo in rudarstvo. Po letu 1950 je bilo uvedeno delavsko samoupravljanje, s katerim so podjetja dobila več samostojnosti.

Po osamosvojitvi se je slovensko gospodarstvo znašlo v velikih težavah, ki jih je povzročila izguba jugoslovanskega tržišča. Uvedeno je bilo tržno gospodarstvo, na katerega podjetja niso bila pripravljena. Nekaj let po osamosvojitvi pa so vse večji pomen začele dobivati storitvene dejavnosti.

GOSPODARSTVO DANES

V zadnjih 100 letih se je sestava slo gospodarstva zelo spremenila. V zadnjih desetletjih je rudarstvo skoraj povsem zamrlo, pomen industrije se močno zmanjšal. Največ ljudi je zaposlenih v storitvenih dejavnostih (bančništvo, zavarovalništvo, turizem,..), te ne proizvajajo izdelkov ampak ponujajo storitve → ustvarjajo več kot 60% BDP. Slovenija postaja vse bolj postindustrijska država.

Sodobno gospodarstvo potrebuje energijo in surovine, izobraženo in inovativno delovno silo ter učinkovit javni sektor. Slovenska delovna sila je splošno in strokovno izobražena. Slovenija ima dobre prometne povezave s celotno Evropo in svetom (Luka Koper, Letališče J. Pučnika Ljubljana) Z vstopom v EU je močno poenostavila sodelovanje s tujino.

Zaradi majhnega domačega trga so Slo podjetja vedno iskala kupce za izdelke izven Slovenije. Podjetja so večinoma usmerjena na države EU, ponovno pa Slo gospodarsko sodeluje z novimi državami na ozemlju nekdanje Jugoslavije.

Slovenska podjetja večinoma izvažajo v Nemčijo, Italijo, Hrvaško, Avstrijo in Francijo. Večino izvoza predstavljajo osebni avtomobili, kovine in kovinski izdelki, medicinski in farmacevtski izdelki,.. Izvažajo pa premalo visokotehnoloških izdelkov.

GLAVNE GOSPODARSKE DEJAVNOSTI:

-**primarne dejavnosti** (kmetijstvo, rudarstvo, gozdarstvo, ribolov,..) povezane so s pridobivanjem surovin iz narave, v zgodovini se razvile prve.

-**sekundarne dejavnosti** (industrija, gradbeništvo,..) pridelujejo surovine, polizdelke, izdelke

-**terciarne dejavnosti** Združujejo gospodarske dejavnosti, ki nudijo storitve (trgovina, promet, bančništvo, turizem, gostinstvo,..) in dejavnosti, ki nudijo storitve javnega značaja (šolstvo, zdravstvo, kultura, sodstvo..) storitve javnega značaja imenujemo tudi JAVNI SEKTOR.

KMETIJSTVO

Kmetijstvo je bilo stoletja dejavnost, s katero se je preživljala večina gospodarstva. Največje spremembe v kmetijstvu so se zgodile v drugi polovici 18. stoletja, ko so bile pri nas uvedene številne nove kulture in pasme domačih živali ter posebna izobraževanja za kmete. Zaradi majhnih obdelovalnih površin in slabih razmer, so se kmetje bili primorani odseliti v tujino ali mesta.

Danes v Sloveniji naravne razmere niso posebej ugodne. Kmetijstvu je v Sloveniji namenjeno približno 25% površin. $\frac{3}{4}$ kmetijskih zemljišč je v hribovitem ali kraškem svetu, kjer je značilno manj ugodno podnebje, slabo rodovitna prst in strma pobočja. Poleg tega so težava našega kmetijstva še majhne kmetije in razpršenost obdelovalnih površin. Nizka je stopnja specializacije kmetijstva.

Najpomembnejša kmetijska panoga v Sloveniji je živinoreja, prevladuje govedoreja → pomembni sta še perutninarstvo in prašičereja. Poljedelstvo najbolj razvito v severozahodni Sloveniji, na prvem mestu pridelava žit, pomembne tudi krmne rastline. V gričevjih Obpanonske in Obsredozemske Slovenije imata pomembno vlogo sadjarstvo in vinogradništvo, v Obsredozemskih pokrajinah pomembno tudi pridelovanje povrtnin.

Delež kmetijstva v Sloveniji je majhen, saj predstavlja le 2% bruto družbenega proizvoda, z njim se preživlja 5% prebivalstva. Za mnoge ljudi je kmetijstvo le dopolnilna dejavnost. V zadnjem času je v kmetijstvu opazna specializacija in povečevanje kmetij, hkrati pa se zmanjšuje število kmetij.

INDUSTRIJA

Že v 16. stoletju je bilo na ozemlju današnje Slovenije dobro razvito rudarstvo. Zaradi številnih nahajališč rud s skromnimi zalozami so se razvili manjši obrati. V začetku 19. stoletja se je na slovenskem ozemlju začela širiti industrializacija. Pojavili so se prvi industrijski obrati in premogovniki. Razvoj industrije na slovenskem je močno pospešila gradnja južne železnice, ki je bila kočana leta 1857. najhitreje so se razvijale panoge, vezane na domače naravne vire- železarstvo, premogovništvo, papirna industrija in steklarstvo. Kasneje pa so na pomenu pridobilo še gradbeništvo, usnjarska, tekstilna, živilska, lesna in tobačna industrija. Po drugi svetovni vojni so bili uvedeni petletni gospodarski plani razvoja Jugoslavije. V času prve petletke so v Sloveniji nastajali veliki industrijski obrati in industrija je postala vodilna gospodarska panoga v Sloveniji.

Po številu zaposlenih imajo najpomembnejšo vlogo energetika, kovinska, elektro in kemijska industrija ter informacijska tehnologija, avtomobilska industrija in živilska industrija. Za potrebe domačega trga je pomembna prehrabena industrija.

Industrija prispeva le tretjino bruto domačega proizvoda. Zaposluje največ ljudi med vsemi gospodarskimi panogami. Industrializirane so vse slovenske pokrajine, še posebej industrijski polmesec ter Murska Sobota, Novo mesto, Nova Gorica in Koper.

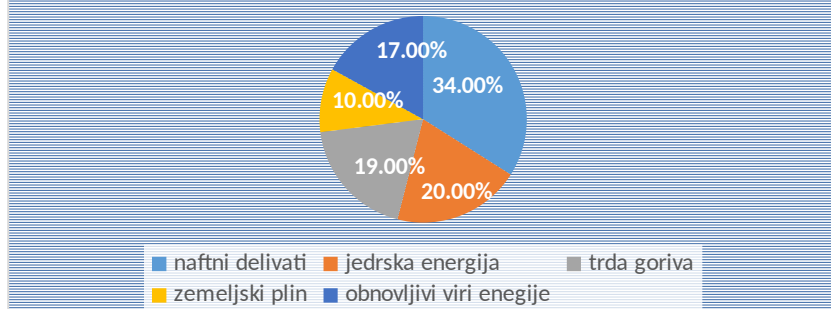
PRESKRBA Z ENERGIJO

V Sloveniji največ energije porabimo v prometu, industriji in gospodarstvu. Zaradi energijsko potratnega načina življenja in povečevanja obsega industrijske proizvodnje poraba energije v Sloveniji narašča. Ker imamo malo naravnih virov oz. le te ne izkoriščamo dovolj dobro, jih vse več uvažamo (fosilna goriva). Najpomembnejši energijski viri v Sloveniji so naftni proizvodi, jedrska energija, trda goriva in zemeljski plin. V porabi energije predstavlja delež obnovljivih virov le desetino vseh energijskih virov.

V Sloveniji poleg lignita najbolj dostopni obnovljivi viri energije. Najbolj izkoriščen obnovljivi vir energije je vodna energija. Največ hidroelektrarn je na Dravi (Dravograd, Vuzenica, Vuhred, Ožbalt, Fala, Mariborski otok, Zlatoličje, Formin), Savi (Vrhovo, Boštanj, Blanca, v gradnji pa so hidroelektrarne Krško, Brežice in Mokrice) in soči (Doblar 1,2, Plave 1, 2, Solkan). Poleg vodne energije se v večji meri izkorišča le še energijo biomase. Najčistejši vir energije je sončna energija.

Nekaj manj kot $\frac{3}{4}$ električne energije, ki se porabi v Sloveniji, proizvedemo doma. Največ električne energije prispeva jedrska elektrarna Krško (38%).

Oskrba z energijo leta 2013

PROMET IN TRGOVINA

Za razvoj prometa v Slo ima zelo pomembno vlogo geografska lega. Na našem ozemlju se križata dve pomembni evropski poti- 5. Prometni koridor ali Slovenika(od Lizbone do Kijeva, povezuje južno, srednjo in vzhodno Evropo) in 10. Prometni koridor ali Ilirika(od Salzburga do Soluna, povezuje srednjo in jugovzhodno Evropo).

Najpomembnejši in najbolj obremenjen del cestnega omrežja Slovenije je avtocestni križ. Prvi krak (A1) je od Maribora do Kopra- je del 5. evropskega prometnega koridorja, drugi krak (A2) pa med Jesenicami in Brežicami- del 10 evropskega prom. Koridorja. V vstopom v EU se na naših cestah povečal tranzitni promet. Slovensko železniško omrežje temelji na dveh glavnih železniških progah. Prva poteka v smeri Maribor-Divača, druga pa Jesenice -Dobova.

Ker je po 2. Svetovni vojni pristanišče Trst pripadlo Italiji, je Slo zgradila pristanišče v Kopru, povezano z zaledjem. Luka Koper je eno najpomembnejših pristanišč za celinske srednjeevropske države. Največje in najprometnejše letališče v Slo je Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana.

Z globalizacijo in dvigom življenjskega standarda postajata pomembnejši notranja (trgovanje znotraj države) in zunanja trgovina (uvoz in izvoz). V Slo se je trgovina po osamosvojitvi močno spremenila. V notranji trgovini so propadle številne manjše trgovine, razmahnile se velike trgovske družbe.

TURIZEM

V Slo se je razvoj turizma začel v 18. Stol. Preprosti ljudje so obiskovali romarske kraje, naravne znamenitosti in zdravilišča pa le premožni ljudje. Z industrializacijo in izgradnjo železnic so postali turistični kraji dostopni širšemu krogu ljudi in začel se je organizirani turizem. Konec 19.stol. sta se uveljavila gornišstvo in zimskošportni turizem. Ponovni razvoj turizma se začel po 2.svet. vojni, povečal se je obisk obmorskih turističnih krajev. Začela sta se razvijati turizem na kmetiji in kongresni turizem.

Slovenija ima veliko naravnih vrednot in bogato kulturno dediščino, turistični kralji niso preveliki, njihova ponudba je raznolika. Slo ima možnosti za razvoj različnih vrst turizma. Gostom lahko ponudimo ohranjeno naravo, kulturno- zgodovinske znamenitosti, tradicionalne jedi, vina,..

Najbolj obiskani so zdraviliški kraji (Čatež, Moravske toplice,..), kjer turistična sezona traja celo leto. Dolgo turistično sezono imajo tudi gorski kraji (Kranjska gora, Bovec,..), ki poleti privabijo gornike in rekreativce, pozimi pa smučarje. Poleti so zelo obiskani obmorski kraji (Portorož, Piran, Izola). Dobro obiskana je tudi Ljubljana, zanimivi sta njena zgodovina in arhitektura.

V zadnjih letih turizem ustvari približno 4% BDP. Povečanje št. Turistov je poledica dolgoletnega vlaganja v turistično infrastrukturo. Slovenijo je v preteklih letih obiskalo več kot milijon turistov letno. Največ iz Italije, Avstrije, Hrvaške, Nemčije, povečuje se tudi št. Gostov iz drugih držav.

ALPSKE POKRAJINE- POVRŠJE IN PODNEBJE IN RASTLINSTVO

Najvišji del slovenskih Alp so Julijske Alpe ležijo na severozahodu Slovenije (na severu jih omejuje Sava Dolinka, na jugu dolina Soče, Baška grapa in Selška dolina). Gorske planote so med seboj ločene z globokimi ledeniško preoblikovanimi dolinami.

Kamniško-Savinjske Alpe- ležijo med Ljubljansko kotlino na jugu in Karavankami na severu. Visokogorski svet obdajajo nižje gore in planote Velika planina, Dleskovška planota.

Karavanke- na severu omejuje Celovška kotlina na jugu pa Zgornjesavska kotlina, Ljubljanska kotlina in Kamniško-Savinjske Alpe. Zahodni del Karavank je višji in razrezan z ozkimi dolinami, vzhodni del pa ima značilnost hribovja.

Alpe večinoma sestavlja apnenec in dolomit. Na tem območju so pogosti visokogorski kraški pojavi. Alpam so sedanjo podobo dali ledeniki in reke (ostri vrhovi, ledeniško preoblikovane doline, morene, ledeniška jezera,..). zaradi izmenjavanja obdobja nanašanja, odnašanja, so se na dnu izoblikovale terase, reke & potoki so večinoma hudourniški.

Prevladuje gorsko podnebje z nizkimi temperaturami in veliko padavin. Temp. z nadmorsko višino padajo, količina padavin pa narašča. V hladni polovici leta je pogost temperaturni obrat. Zaradi tega se hladen zrak v dolinah zadržuje dlje časa in postaja vse bolj onesnažen. Izoblikovali so se rastlinski višinski pasovi. Gozdovi običajno segajo do nad. višine 1550- 1900m.

TRIGLAVSKI LEDENIK- je edini ledenik v Slo. Leži nad severno Triglavsko steno na nad. višini 2500m, a počasi izginja, saj je bil 19.stol. kar nekaj 10x večji kot danes.

PREBIVALSTVO IN GOSPODARSTVO

Kljub slabim pogojem za življenje so bile Alpske pokrajine poseljene že v prazgodovini (nižje ležeče dele dolin in položna prisojna območja). Poselitev je še danes redka in vezana bolj na doline. Največji središči sta Jesenice in Tržič. Nad dolinami so le samotne kmetije in zaselki. Stalna poselitev sega do 1100m v Julijskih Alpah in do 1300m v Karavankah.

v preteklosti so v Alpskih pokrajinah prevladovala kmetijstvo in gozdarstvo. Pomembno vlogo so imeli tudi rudarstvo, fužinarstvo, tovorništvo in oglarstvo. V začetku 20. stol so rudniki in fužine počasi prenehali delovati. Razvili so se polindustrijski in industrijski obrati. Ljudje kmalu začeli postavljati žage in mline.

Turizem je ena najpomembnejših gospodarskih dejavnosti na tem območju. Turistom so na voljo različni hoteli, penzioni, osebne sobe, urejene planinske poti, zimskošportna središča. Pomembno je tudi kmetijstvo (pašna živinoreja) ter gozdarstvo. V dolinah je razvita tudi industrija- vezana na tradicionalne dejavnosti kot sta železarstvo in čevljarstvo.

Že v preteklosti so po rečnih dolinah in prek gorskih prelazov vodile številne poti. Danes so pot in čez Karavanke speljane pomembne prometne poti.

PLANŠARSTVO: ali planinsko pašništvo je posebna oblika živinoreje. Ljudje se s tem ukvarjajo zaradi pomanjkanja pašnih površin v nižjih predelih. Največ planšarskih planin je bilo v Alpskih pokrajinah, nekaj pa tudi v Dinarsko-kraških.

VARSTVO NARAVE

Prvi pozivi k varstvu narave so se začeli konec 19. začetek 20. stoletja. Nastala so prva društva za varstvo narave. Skupna površina zavarovalnih območij v Slo obsega več kot desetino ozemlja države. V Slo imamo dve vrsti zavarovanih območij:

-**širša zavarovana območja**, kamor sodijo narodni parki, regijski parki in kranjski parki

-**ožja zavarovana območja**, kamor sodijo strogi naravni rezervati in naravne znamenitosti.

V Sloveniji imamo 1 narodni park (Triglavski narodni park), 3 regijske parke (Škocjanske jame, Kozjanski in Notranjski regijski park) ter več 10 kranjskih parkov in naravnih rezervatov. Posebna skrb je namenjena tudi ohranjanju kulturne dediščine. Velik del zavarovanih območij je vključen v evropsko mrežo ekološko pomembnih območij narave (NATURA 2000- ohranjanje biotske raznovrstnosti).

Triglavski narodni park sodi med najstarejše evropske parke. Čeprav je po osamosvojitvi opazen velik napredek pri varstvu narave je še vedno težava vključitev in sodelovanje širše javnosti. Glavni razlog za uničevanje naravnega okolja in izumrtja določenih rastlin in živali, smo mi sami. v Slo imamo čudovito naravo in naša dolžnost je da jo ohranimo tako tudi prihodnjim rodovom.

PREDALPSKE POKRAJINE

So približno 20-50km širok pas, ki obdaja slovensko visokogorje. Sestavljajo jih predalpska hribovja, doline in kotline.

Zahodno predalpsko hribovje- značilna strma pobočja in zelo ozke doline. Segajo od meje z Italijo do Ljubljanske kotline. Sestavljajo ga Tolminsko, Idrijsko, Cerkljansko, Škofjeloško, Polhograjsko hribovje.

Vzhodno predalpsko hribovje- od Ljubljanske kotline do hrvaške meje

Severozahodno predalpsko hribovje- od Celjske kotline do meje z Avstrijo. Na severu so hribovja Pohorje Strojna, Kozjak. Od juga proti severu pa so Celjska kotlina, Šaleška dolina in Slovenjgraška dolina.

Ljubljanska kotlina- največja sklenjena ravnina v Slo. Sestavljajo jo Blejski kot, Dežela, Dobrave, Kranjsko-Sorško polje, Kamniškobistriško polje, Ljubljansko polje, Ljubljansko barje.

Višje dele Predalpskih pokrajin sestavljata apnenec in dolomit. V nižjih delih prevladujejo neprepustne sedimentne kamnine, na severovzhodu pa tudi magmatske in metamorfne. Površje je zelo raznoliko in razgibano. Največje reke so Sava, Savinja in Drava, ki izvirajo v Alpah.

V večjem delu prevladuje zmerno celinsko podnebje (višji deli imajo gorsko). Količina padavin se od zahoda proti vzhodu zmanjšuje. Na zahodu je največ padavin jeseni, na vzhodu pa poleti. hribovja so do vrhov porasla z gozdovi

Predalpski svet- PREBIVALSTVO IN GOSPODARSTVO

Za predalpska hribovja je značilna razložena poselitev. prevladujejo gručaste vasi, samotne kmetije in zaselki. Mnogo ljudi s tega območja se vsak dan vozi na delo v večje kraje. Najgosteje so poseljene kotline, doline kjer poselitev presega slovensko povprečje. Tu ležijo 4 od sedmih večjih mest- Ljubljana, Celje, Kranj, Velenje

V preteklosti je bilo tukaj zelo razvito rudarstvo. Predalpske pokrajine je prve v Slo zajela industrializacija. Razvile so se različne vrste industrije. Večina prebivalstva se je kljub temu preživljala s kmetijstvom (živinoreja, poljedelstvo, gozdarstvo).

Danes v hribovitem svetu prevladujeta živinoreja, gozdarstvo in tudi turizem na kmetiji. V kotlinah so dobri pogoji za kmetijstvo- razvita živinoreja, poljedelstvo. Predalpski svet najbolj industrializirano območje v Slo. Tu je tudi sedež Petrola, Leka, Gorenja,.. Pomembni so energijski objekti - hidroelektrarne, termoelektrarna Šoštanj, rudnik lignita v Velenju. Veliko je tudi turističnih središč

Po Predalpskih pokrajinah potekajo glavne prometne povezave v Slo. Tu potekata gorenjski in deloma štajerski krak avtocestnega križa, ter železniška povezava.

LJUBLJANSKA KOTLINA

Je največja sklenjena ravnina v Slo. Je tektonska udorina in sotočje rek iz Alpskih, Predalpskih in Dinarskokraških pokrajin, ki so kotlino na debelo zasule s prodom ter vanj vrezale široke terase. Večji del kotline ima zmerno celinsko podnebje, zgornji deli kotline pa imajo tudi gorsko podnebje.

Ljubljanska kotlina je osrednja slovenska pokrajina, kjer živi četrtnina vsega prebivalstva, danes je najgosteje poseljeno območje Slovenije. Celotna kotlina ima odlične prometne povezave z ostalimi deli Slo in tudi Evrope (letališče). Razvite so rodovitne prsti, ki dajejo dobre osnove za kmetijstvo. Razvita so močna industrijska središča. Vse večji pomen ima tudi turizem.

Blejski kot in **Dežela** sta zgornji del Ljubljanske kotline- imata značilnost Alpskih pokrajin. Pokrajino med Radovljico in Kranjem imenujemo **Dobrave**- najbolj gozdat in najmanj uravnan del kotline. Med Kranjem, Škofjo loko, Medvodam leži **Kranjsko-Sorško polje**- v celoti nasuto s prodom. vzdolž Kamniške Bistrice leži **Kamniškobistriško polje**- kmetijsko najbolj pomemben del kotline. vzdolž Save leži **Ljubljansko polje**- na debelo nasuto s prodom. Najjužnejši, najnižji in najmlajši del je **Ljubljansko barje**- nanosi gline, peska so tu debeli več kot 100m, osrednji del je mokrišče→pogosto poplavljeno.

OBPANONSKE POKRAJINE- POVRŠJE, PODNEBJE, RASTLINSTVO

Na severovzhodu je gričevnato **Goričko**. Na obeh straneh Mure je široka **Murska ravnina**. Pri Mariboru se začne **Dravsko polje**, ki se pri Ptujju nadaljuje v **Ptujsko polje**. Med Muro in Dravo so **Slovenske gorice**. Med Dravo in Savo so **Dravinjske gorice** in **Haloze** ter južneje je **Kozjansko**. Na skrajnem jugu je **Krška kotlina**.

Prevladujejo ravnine in gričevja. Oblikovale so se večinoma mokrotne doline. Obpanonske pokrajine imajo gosto rečno mrežo. Reke imajo plitvo strugo in večji del leta malo vode. Zaradi nevarnosti poplav so večinoma regulirane. Pomembne: Drava, Sava, Mura, Krka.

Imajo zmerno celinsko podnebje, največ padavin je poleti. Temperaturne razlike med poletjem in zim so nekoliko večje kot drugod. Naravno rastlinstvo je v večji meri izkrceno. V gozdovih prevladuje bukev, hrast graden, na območju z visoko talno vodo rastejo nižinski poplavni gozdovi.

PREBIVALSTVO IN GOSPODARSTVO

Obpanonske pokrajine so gosto poseljene. Tu ležita tudi Maribor in Novo mesto. Gosto so poseljeni dvignjeni deli ravnin, nižji deli so namreč mokrotni in manj ugodni za poselitev. Največja gostota poselitve je na Dravskem polju. Prevladujejo gručaste, obcestne vasi, na gričevjih pa razložena naselja.

Zmerno celinsko podnebje, rodovitna prst, obširne ravnine, gosto rečno omrežje nudijo dobre pogoje za kmetijstvo, zato je bilo v preteklosti najpomembnejše kmetijstvo. Po 2. Svetovni vojni je na pomenu pridobila industrija.

Obpanonske pokrajine so najbolj kmetijska območja v Slo. Na ravninah prevladuje poljedelstvo, živinoreja, v gričevjih vinogradništvo, sadjarstvo. Na zahodnem robu ima pomembno vlogo industrija, razvijajo se storitvene dejavnosti, vse pomembnejši je zdraviliški turizem.

Za razvoj severovzhodne Slo ima pomembno vlogo dokončanje pomurskega kraka avtoceste (A5) in dokončanje dolenskega kraka (A2).

PREBIVALSTVO SKOZI ČAS

Obdobje od naselitve Slovanov do začetka 19. stoletja bila za območje današnje Slovenije značilna počasna rast prebivalstva- zaradi večjega števila smrti se zmanjševala oz ustavila ob epidemijah, vojnah,... v sredini 19. Stoletja se začela nekoliko hitrejša rast prebivalstva, vendar na Slo ozemlju še vedno zaostajala za Evropskih prebivalstvom. Po 2. Svetovni vojni prebivalstvo hitreje naraščalo (več rojstev in doseljevanja ljudi). V zadnjih nekaj letih spet beležimo manjši porast prebivalstva.

Na spreminjanje št. Prebivalcev vpliva **naravno gibanje** (rojstva in smrti) in **selitveno gibanje** prebivalstva (priseljavanje in odseljavanje). Obdobje povečane rasti prebivalstva so posledica povečanega priseljavanja.

Selitveno gibanje prebivalstva v Sloveniji odvisno od odseljavanja iz države in priseljavanja vanjo. **Temu pravimo ZUNANJE SELITVE in so lahko ZAČASNE ali STALNE.** Vzroki: gospodarski (boljše možnosti za delo in življenje), politični (vojaški spopadi,..) in verski (preganjanje zaradi veroizpovedi).

Prve podatke o selitvah iz Slo lahko spremljamo od začetka 20.stol. Največje preseljevanje bilo pred 1. svetovno vojno- ljudje zaradi slabih gospodarskih razmer odseljevali v ZDA in razvite zahodno evropske države. Naslednji val bil med svetovnimi vojnami. V 90ih letih zaradi hitre industrializacije v Slo doselilo veliko delavcev in nekdanje Jugoslavije. Od 60ih let dalje pa številni Slovenci odhajali na začasno delo v tujino (Nemčija, Avstrija, Švica,..) za izboljšanje življenjskega standarda. Do gospodarske krize 2008 se v Slo doseljevali prebivalci iz jugovzhodne Evrope (potrebe po delavcih v gradbeništvu in kovinski industriji)

NARAVNO GIBANJE PREBIVALSTA

Naravno gibanje prebivalstva določajo rojstva in smrti. Če se letno rodi več otrok kot umre, je naravni prirastek pozitiven. **Rodnost** v Sloveniji občutneje pada vse od leta 1980 in je najnižjo stopnjo dosegla 2003- spet se rodnost povečuje. Število novorojenih je preseglo število umrlih šele leta 2006- **naravni prirastek je spet pozitiven.** V obdobju 1993-2006 prebivalstvo raslo predvsem zaradi priseljavanja. Slovenija med državami z najnižjo stopnjo rodnosti v Evropi. Od začetka 20. stoletja se v Slo zmanjšuje tudi **smrtnost**- posledica izboljšanja zdravstvenega varstva, večjega zavedanja zdrave prehrane in načina življenja.

Že dalj časa je opazno podaljševanje življenjske dobe. V Sloveniji se je zadnjih 50let podaljšala za 10 let. Dečki rojeni v Slo v letu 2010 v povprečju živeli nekaj več kot 74 let in deklice nekaj več kot 82 let. Pričakovana življenjska doba novorojenčkov v Slo je za dobre 2 leti krajša kot v gospodarsko najbolj razvitih evropskih državah.

S podaljševanjem življenjske dobe e povečuje tudi delež starega prebivalstva, ki se bo še povečeval. Z nizko rodnostjo se zmanjšuje tudi delež mladega prebivalstva. **Prebivalstvo Slovenije se stara. Staranje prebivalstva je vidno iz starostnih piramid.**

Pri starostni sestavi prebivalstva razdelimo v tri starostne skupine (0-14 let, 15-64 let, 65 let in naprej). Najbolj nazorno starostno sestavo prebivalstva prikaže **starostna piramida.**

POSELITEV SLOVENIJE

Poselitev Slovenije je razpršena in neenakomerna. Najgosteje poseljene **kotline, doline in nižine, okolica velikih mest, kraška polja, ozek obalni pas**- na teh območjih živi polovica Slo. Prebivalstva. Redko poseljena so **od glavnih prometnih tokov oddaljena, višje ležeča, obmejna in gospodarsko manj razvita območja.** Na poselitev oz. zgostitev prebivalstva **vpliva relief, rodovitnost prsti, podnebje in prometne povezave.** Po 2. svetovni vojni bil glavni razlog za rast naselij načrtna industrializacija- povzročila priseljavanje ljudi v mesta.

V Sloveniji je nekaj več kot 6000 naselij. Oblika in velikost naselij pogojena z reliefom in vrsto naselja. V osnovi poznamo podeželska in mestna naselja. V Slo prevladujejo **gručaste vasi** (strnjeno naselje, kjer so hiše postavljene brez pravega reda), **obcestne vasi** (Obpanonske pokrajine), **zaselki in samotne kmetije** (gorski in hribovit svet), **razložena poselitev** (gričevnat svet). Za Slo značilna **manjša mesta**. Ljudje so se začeli seliti na obrobja mest in s tem so začela nastajati **primestna naselja**.

SESTAVA PREBIVALSTVA

Večina prebivalcev Slovenije ima slovensko državljanstvo, v letu 2010 samo **3,5% tujcev**. Slovenija je precej homogena država. V RS živita **dve narodni manjšini- italijanska (obalna mesta) in madžarska (Prekmurje)** ter posebna **romska etnična skupnost (Prekmurje, Dolenjska, Bela Kranja)- pravice manjšin zagotovljene z ustavo**. Precejšnji delež predstavljajo **priseljenci iz nekdanjih jugoslovanskih republik in njihovi potomci**.

Izobrazbena sestava v Slo se z leti izboljšuje. Izobrazbena sestava je pomemben kazalec gospodarske, socialne in kulturne razvitosti družbe. Boljša izobrazba povečuje zaposlitvene možnosti posameznika.

Prebivalstvo razdelimo na **delovno aktivno prebivalstvo** (ljudje, ki za svoje delo prejemajo plačilo) **na drugo prebivalstvo z lastnimi dohodki** (upokojenci, delovni invalidi, dijaki,..) in **vzdrževalno prebivalstvo**- nima lastnih dohodkov (otroci).

Prebivalci v Slo lahko svobodno izpovedujejo vero. Najstarejši verski veroizpovedi v Slo sta **katoliška (60%) in evangeličanska**. S preseljevanjem prebivalstva iz Jugoslavije se povečali **pravoslavna in muslimanska verska skupnost**.